

บทที่ 3

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบำบัดและการลงโทษผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย และ ในต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเอามาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้บังคับแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งเป็นแนวคิดการลงโทษทางอาญายุคใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากนานาประเทศทั่วโลก เนื่องจากปัจจุบัน การลงโทษจำคุกในรูปแบบเดิมนั้นถูกมองว่าในบางฐานความผิดนั้นเป็นการกระทำที่กระทบกับสิทธิมนุษยชนมากกว่าที่ผู้นั้นควรจะได้รับ ผู้กระทำความผิดมิได้ถูกปฏิบัติอย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดนั้นเอง เพื่อมิให้ผู้นั้นกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีกซึ่งการแก้ไขปัญหาค่าการกระทำความผิดซ้ำนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากรัฐนั้นจะได้ผู้ที่ปฏิบัติตนตามกฎหมายเพิ่มขึ้นและในขณะที่เดียวกันก็ลดจำนวนผู้ที่คิดกระทำความผิดไปได้ และการลงโทษโดยการจำคุกนั้น ขัดต่อหลักการทฤษฎีลงโทษในทางอาชญวิทยาในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มากกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าคุก ซึ่งแนวความคิดนี้ ประเทศต่างก็นำมาปรับใช้กับการลงโทษของแต่ละประเทศเพื่อต้องการลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ และขณะนี้ ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งการสร้างเรือนจำเพิ่มเพื่อรองรับผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหามาระยะยาว แต่ควรลดจำนวนผู้ต้องขัง โดยกีดกันผู้กระทำความผิดบางประเภทออกจากเรือนจำ ซึ่งจำต้องศึกษาจากกฎหมายของประเทศต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการลงโทษในประเทศไทย

3.1 กฎหมายของประเทศไทย

มาตรการลงโทษในทางอาญาของประเทศไทย ที่ใช้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาในประเทศไทยนั้น ส่วนมากจะมุ่งเน้นโทษที่มีลักษณะเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม โดยการใช้โทษจำคุกในเรือนจำเป็นหลัก หรือหากเป็นการกระทำความผิดที่ไม่มีความ

ร้ายแรง ก็อาจมีเพียงโทษปรับ หรืออาจบังคับใช้โทษทั้งจำคุกและปรับควบคู่กัน โดยหลักเกณฑ์ของการกำหนดโทษ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดต่าง ๆ นั้น มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายต่างๆที่เป็นกฎหมายสำคัญ ดังนี้

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้น ถูกบัญญัติขึ้นโดยยึดหลักนิติธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งแสดงไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2560¹ ซึ่งมีใจความว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย และหลักนิติธรรม

โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อ กำหนดหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยยืนยันว่า อำนาจอธิปไตยยังคงเป็นของประชาชน มีพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นผ่านทางองค์กรทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐนั้นต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม และต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนเป็นสำคัญ²

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยึดถือหลักนิติธรรมเป็นหลัก ดังนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่มีอำนาจกระทำการนั้นได้ เนื่องจากจะเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจที่จะกระทำได้ เมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้เพียงใด เจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ไม่ได้

อำนาจตามกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการที่จะกระทำการอันเป็นการกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อำนาจนั้นจะสามารถใช้บังคับต่อบุคคลได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยรัฐจะออกกฎหมายโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการต่อผู้ที่กระทำความผิดนั้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพต่อเมื่อมีการกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย

อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายยาเสพติดเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3.

² สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ในเคหสถาน ในทรัพย์สิน ในกระบวนกรยุติธรรม เพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญ โดยในรายละเอียดจะมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาหลายฉบับ เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ อันเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจกระทำได้ โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นเกี่ยวกับการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพไว้ในมาตรา 26 และ 29³ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่า การที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชน จะสามารถกระทำได้อต่อเมื่อรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้ หรือแม้รัฐธรรมนูญไม่ให้อำนาจไว้ ก็ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม และบุคคลใดจะรับโทษทางอาญาจะต้องเป็นกรณีบุคคลนั้นได้กระทำการที่กฎหมายในขณะกระทำความผิดนั้นได้บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและมีการกำหนดโทษในทางอาญาไว้ ซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องไม่มีผลเป็นการลงโทษย้อนหลัง

จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งสองมาตรานี้ แสดงให้เห็นถึงแนวทางของรัฐธรรมนูญ ดังนี้

โดยหลักจะตรากฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ และการตรากฎหมายนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุนเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย ทั้งกฎหมายนั้นต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป ไม่มีผลเป็นการลงโทษผู้ที่กระทำผิดย้อนหลังก่อนมีการตรากฎหมาย และคำพิพากษาเท่านั้นที่จะแสดงได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งหากยังไม่มีคำพิพากษาก็จะปฏิบัติต่อผู้นั้นอย่างผู้กระทำความผิดมิได้

จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้น แสดงให้เห็นว่า กฎหมายของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรมเป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญในหลายมาตรา ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ของใช้อำนาจปกครอง และการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรมทั้งสิ้น และด้วยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนั้น การที่มีบทบัญญัติถึงหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญส่งผลให้รัฐสภาไม่อาจตรากฎหมายใดๆ ให้ขัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรมได้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก การจะจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น และกระทำได้ตามสมควรแก่เหตุ รัฐไม่อาจตรากฎหมายที่มี

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26,29.

ลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเกินความจำเป็นได้ เนื่องจากจะเป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับโทษที่สามารถนำมาใช้บังคับกับผู้กระทำผิดได้นั้น มีเพียง 5 ลักษณะ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษที่นำมาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดมากที่สุด คือ โทษจำคุก และโทษปรับ จะเห็นได้ว่า ลักษณะของโทษทางอาญาที่จะนำมาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทยนั้นค่อนข้างจำกัด ไม่มีโทษให้เลือกใช้บังคับได้หลากหลาย ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในบางประเภท

โทษจำคุกนั้น มีจุดประสงค์เพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เป็นระยะเวลาใดๆ เท่าที่ศาลพิพากษา ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น ซึ่งอาจทำให้สังคมปลอดภัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถกระทำความเสียหายให้แก่ผู้ใดได้ เพราะผู้กระทำความผิดจะถูกนำตัวเข้าไปไว้ในเรือนจำ แต่สำหรับความผิดบางประเภทที่ไม่รุนแรง ผู้กระทำความผิดก็จำเป็นต้องถูกลงโทษด้วยการจำคุก เนื่องจากไม่มีโทษในลักษณะอื่นที่จะบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งอาจเป็นการจำคุกในระยะเวลาอันสั้น แต่การที่ต้องให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยกำเนิดนั้น ต้องถูกพิพากษาให้จำคุก เข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำ แม้เป็นระยะเวลาไม่นานนัก แต่ก็ส่งผลกระทบต่อครอบครัวประกอบอาชีพของผู้กระทำความผิด ที่อาจถูกไล่ออกจากอาชีพที่ทำอยู่ และการที่ผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายในเรือนจำ อาจเกิดการเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดจากภายในเรือนจำ เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษออกมา อาจรวมกลุ่มกับผู้กระทำความผิดคนอื่นๆ ที่พบกันภายในเรือนจำ เพื่อกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นผลเสียต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ และการที่ไม่มีลักษณะของโทษให้เลือกใช้บังคับ ทำให้ผู้กระทำความผิดก็จะถูกพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดสิ้นเรือนจำ ทั้งรัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการเลี้ยงดูผู้กระทำความผิดเหล่านี้

สำหรับโทษปรับนั้น เป็นโทษที่กระทบต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งการจะปรับเป็นจำนวนมากหรือน้อยนั้น กฎหมายจะกำหนดอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ เพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยอัตราโทษปรับจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรุนแรงของลักษณะการกระทำความผิดนั้นๆ

ในประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีแนวคิดในการนำมาตรการลงโทษอื่นๆ เข้ามาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด โดยในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2550 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 89 มาตรา 89/1 และมาตรา 89/2 โดยมีแนวคิดในการนำ

มาตรการลงโทษโดยการจำคุกเฉพาะวันที่กำหนด เพื่อระบายผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกออกจากเรือนจำ แต่ก็ยังมีการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดนั้น มิได้ปล่อยให้เป็นอิสระเสียทีเดียว เพียงแต่เป็นการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในสถานที่อื่นนอกเรือนจำ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหาคคนล้นเรือนจำ ซึ่งศาลสามารถใช้มาตรการดังกล่าวได้หากมีเหตุจำเป็น ไม่ว่าจะเป็เหตุจำเป็นของตัวผู้กระทำความผิดหรือเหตุจำเป็นของเรือนจำ⁴ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ บุคคลที่มีภาระต้องดูแลบุคคลอื่นเป็นพิเศษ หรือ ต้องการระบายผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำ ซึ่งเหตุจำเป็นนั้นจะมีแค่ไหนเพียงไรให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเป็นรายคดีไป⁵

หลักเกณฑ์ของมาตรา 89/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶ นั้น บุคคลที่จะได้รับการจำคุกเฉพาะวันที่กำหนดต้องเป็นบุคคลดังต่อไปนี้

1. กรณีโทษที่ได้รับไม่เกินสามสิบปี คือ ผู้ซึ่งจำคุกตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของโทษที่ระบุไว้ในคำพิพากษา
2. กรณีโทษที่ได้รับเกินสามสิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิต คือ ผู้ซึ่งรับโทษตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

สังเกตว่าผู้กระทำความผิดที่จะได้รับการจำคุกเฉพาะวันที่กำหนดนั้น ต้องเป็นผู้ที่จำคุกตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว หากคดีนี้ยังอยู่ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาแม้ผู้นั้นจะได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลล่างมานานเพียงใด ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรานี้ เนื่องจากคดียังไม่ถึงที่สุด⁷

สำหรับสถานที่ในการจำคุกเฉพาะวันที่กำหนดนั้น เนื่องจากกฎหมายต้องจากแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การจำคุกเฉพาะวันที่กำหนดจึงสามารถจำคุกในสถานที่อื่นได้ แต่ไม่มีการระบุเอาไว้ว่าเป็นสถานที่ใด แต่กฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 89/2(1) ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ให้ชื่อสถานที่นี้ไว้ว่า สถานที่กักขัง โดยมีลักษณะที่ยังคงจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างสิ้นเชิงเช่นเดียวกับเรือนจำ แต่มีความเข้มงวดน้อยกว่าเรือนจำ ซึ่งเจตนารมณ์ในชั้นการยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องการให้เป็นสถานที่เช่นเดียวกับที่ใช้ในมาตรการลงโทษในชุมชน ในสหราชอาณาจักร และมาตรการลงโทษ

⁴ ณรงค์ ใจหาญ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 19. หน้า 210.

⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). *รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1308-2/2548*. หน้า.10-11.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2

⁷ สหัท สิงหวิริยะ. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า.258.

ระดับกลาง ในสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดให้การอยู่ในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำก็มีลักษณะเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง⁸

จากมาตรการลงโทษในทางอาญาที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไทยในปัจจุบันนั้น เป็นมาตรการการลงโทษที่มุ่งตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม คือการจำคุก เมื่อมาตรการลงโทษทางอาญามีให้บังคับใช้อย่างจำกัด จึงเลี้ยงไม่ได้ที่ผู้กระทำความผิดในทุกๆฐาน ความผิดจำต้องใช้มาตรการลงโทษแบบเดียวกัน ต่างกันแค่เพียงระยะเวลาในการต้องโทษ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิดเท่านั้น เมื่อจำนวนประชากรมีมากขึ้น จำนวนผู้กระทำความผิดย่อมมากขึ้น แต่พื้นที่ของเรือนจำนั้นมีเท่าเดิม จึงก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ จึงควรศึกษา มาตรการการลงโทษในทางอาญารูปแบบอื่นๆจากต่างประเทศ นำมาปรับใช้กับประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการการลงโทษในทางอาญาของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษในทางอาญา

3.1.3 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พุทธศักราช 2545

ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หมายความว่า การกระทำใดๆอันเป็นการบำบัดการติดยาเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมถึงตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติด ให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด

สำหรับความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดนั้น รัฐบาลมีแนวคิดที่ว่า ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีเจตจำนงที่ต้องการกระทำความผิด ผู้จำหน่ายยาเสพติดได้คำนึงถึงผลได้และผลเสียในการกระทำความผิดแล้ว แต่ก็ยังคงตัดสินใจกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว รัฐจึงใช้มาตรการปราบปรามที่มีลักษณะที่รุนแรง ในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้มีนโยบายปราบปรามยาเสพติด คือ การทำสงครามกับยาเสพติด โดยนโยบายดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ในการในการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด ส่งผลให้มีการปราบปรามที่รุนแรง มองว่าผู้กระทำความผิดเป็นอาชญากร ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและต้องได้รับโทษทางอาญา ซึ่งจะใช้โทษจำคุกเป็นหลัก หรือศาลอาจให้หรือการลงโทษ โดยมีเงื่อนไขการคุมประพฤติ ซึ่งจะมีการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดควบคู่ไปด้วย โดยในทางปฏิบัตินั้น ยังคงขาดแคลนสถานที่ ซึ่งไม่อำนวยความสะดวกบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด และ

⁸ จูติมา ประเสริฐ. (2553). *การจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 127.

⁹ ณัฐพล ยิ่งกล้า. (2561). *กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 1.

ปัญหาการแบ่งแยกประเภทผู้กระทำความผิดในเรื่องจำที่ยังไม่สามารถแยกประเภทของผู้กระทำความผิดได้อย่างชัดเจน และปัญหาการตราหน้าผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นอาชญากร

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฟื้นฟูนั้น ผู้เสพยาเสพติดต้องไม่เป็นผู้ต้องหา หรืออยู่ในระหว่างดำเนินคดีอาญาในความผิดที่มีโทษจำคุก และ ผู้ที่รอการลงโทษ หรือรับโทษจำคุกเสร็จสิ้นแล้ว โดยการเริ่มดำเนินคดี ต้องเริ่มโดยพนักงานปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจจับกุม โดยแนวคิดหลักที่สำคัญของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 คือ¹⁰

1) แนวคิดของรัฐที่มองว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วย ไม่ใช่อาชญากร ดังนั้นจึงต้องมีการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายโดยการไม่ใช้วิธีดำเนินคดีอาญากับผู้เสพยาเสพติดที่ถูกกำหนดให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยการนำหลักการชะลอการฟ้องมาใช้แทน

2) แนวคิดของรัฐที่ต้องการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงกำหนดให้ใช้วิธีการดังกล่าวไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่เสพยาเสพติดเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงผู้เสพและผู้จำหน่ายจำนวนเล็กน้อย หรือผู้เสพและมีไว้ในครอบครองจำนวนเล็กน้อย หรือผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเพียงเล็กน้อย เพราะรัฐมองว่าผู้เสพยาเสพติดอาจเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้การถูกบังคับให้จำหน่ายยาเสพติดเพื่อแลกกับการได้มาซึ่งยาเสพติด นอกจากนี้รัฐต้องการให้มีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีขีดความสามารถเพียงพอต่อการรองรับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จึงไม่จำกัดเฉพาะหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม แต่ครอบคลุมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในราชการทางทหาร สถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นๆ

3.1.4 การทำงานบริการสังคม

การทำงานบริการสังคมนั้น มีการนำมาใช้บังคับเป็นมาตรการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันมีการนำมาใช้เป็นโทษในทางอาญาเพื่อใช้ลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดในทางอาญา โดยในประเทศไทยนั้น มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย 2 มาตรา ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56¹¹ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้การทำงานบริการสังคมเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ โดยใช้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้รอการกำหนดโทษ หรือพิพากษาให้รอการลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ซึ่งการทำงานบริการสาธารณะอย่างไร่นั้นให้ เป็นไปตามที่เจ้าพนักงาน และผู้ที่ถูกลงโทษนั้นเห็นสมควร

¹⁰ ศรีสมบัติ โขภระจักษ์ชัด. (2548). รายงานการวิจัยเรื่อง : ผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม. หน้า 18.

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1¹² กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้การทำงานบริการสังคมเป็นการลงโทษแทนค่าปรับ โดยเป็นสิทธิของผู้ที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษโดยการปรับ แต่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นสามารถเลือกทำงานบริการสังคม แทนการชำระค่าปรับได้ ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท โดยผู้ที่ถูกลงโทษสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษา ขออนุญาตทำงานบริการสังคมแทนชำระค่าปรับ

การทำงานบริการสังคมนั้น เป็นรูปแบบมาตรการลงโทษแนวใหม่ ที่ถูกกำหนดให้นำมาใช้เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่มีโทษในทางอาญา โดยมีหลักการแนวคิดมาจากการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เป็นการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา เพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษด้วยวิธีการจำคุกในเรือนจำ โดยให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้น ทำงานสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ¹³

การลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาโดยการให้ทำงานบริการสังคมนั้น เป็นการปลูกฝังให้ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นมีความผูกพันกับสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และเป็นการให้ผู้ที่ถูกลงโทษได้มีโอกาสปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ให้แก่สังคม เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด ทั้งยังเป็นการปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้กระทำความผิด ให้มีความผูกพันกับชุมชน และรู้สึกมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น เพื่อปรับปรุงแก้ไขความคิดและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดในระยะยาว มิให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลับมากระทำความผิดอีก

3.2 กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ นั้นนิยมนำมาตรการการลงโทษระดับกลางมาใช้แทนโทษจำคุก ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ก็เป็นประเทศที่นำเอามาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้บังคับหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ โทษปรับ ชดใช้ค่าเสียหาย การเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม การคุมประพฤติแบบเข้มข้น การรายงานตัวประจำวัน (Day reporting) การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ภายในที่อยู่อาศัย การควบคุมสอดส่องโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

¹² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1

¹³ ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์. หน้า 495.

การทำงานบริการสังคม การปล่อยตัวชั่วคราว การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ และการให้พักในบ้านกึ่งวิถี¹⁴

ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มักจะใช้มาตรการลงโทษระดับกลางมากกว่าหนึ่ง มาตรการในการลงโทษในคดีนั้นๆ เช่น การลงโทษปรับควบคู่กับมาตรการลงโทษอื่น ๆ ประกอบด้วย หรือการลงโทษโดยการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ภายในที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการทำงานบริการสังคม แต่ในบางครั้งศาลก็ใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งลงโทษผู้กระทำความผิดเพียง มาตรการเดียว ซึ่งคงจะต้องพิจารณาเป็นรายคดีและพิจารณาจากผู้กระทำความผิดแต่ละรายไป ซึ่ง มาตรการลงโทษระดับกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความน่าสนใจและสามารถนำมาปรับใช้ กับการลงโทษในประเทศไทยได้ ได้แก่ การคุมประพฤติแบบเข้มข้น การให้ทำงานบริการสังคม และการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ภายในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

3.2.1 การคุมประพฤติแบบเข้มข้น

มาตรการการลงโทษโดยการคุมประพฤติแบบเข้มข้นนั้น คือ การใช้มาตรการลงโทษ ผู้กระทำความผิดโดยการควบคุมและสอดส่องพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด โดยผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องเข้าพบเจ้าพนักงานคุมประพฤติบ่อยครั้งกว่าการคุมประพฤติแบบปกติ เพื่อให้รัฐสามารถ ควบคุมความประพฤติและสามารถให้คำแนะนำในการดำรงชีวิต โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมา พัฒนาการระบอบการคุมประพฤติของผู้กระทำความผิดรายนั้นๆ ซึ่งพนักงานคุมประพฤติอาจจำกัด สิทธิเสรีภาพบางอย่างเพิ่มขึ้นได้หากเห็นว่าเป็นการสมควร เช่น การนำเครื่องมือติดตาม อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ การให้ทำงานบริการสังคมเพิ่มเติม การกำหนดเวลาเข้าออกเคหสถาน การให้ เข้ารับระบบการบำบัดต่างๆ และรวมถึงการให้อำนาจในการเข้าไปตรวจสอบเคหสถานของ ผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ที่จะเลือกนำมาตรการต่างๆมาใช้ หรือ การลดมาตรการต่างๆที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดที่เห็นสมควร โดยวิเคราะห์จากการดำเนิน ชีวิตประจำวันของผู้กระทำความผิด ว่ามีพัฒนาการเป็นอย่างไร

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มนำมาตรการลงโทษระดับกลางโดยการคุมประพฤติแบบ เข้มข้นมาใช้ในยุคปี ค.ศ. 1950 ซึ่งรัฐในขณะนั้นประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยรัฐพยายาม แบ่งแยกประเภทของผู้กระทำความผิด เพื่อเลือกใช้มาตรการการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำ ความผิดในแต่ละประเภท และมีการพัฒนาการคุมประพฤติไปในลักษณะที่เป็นมาตรการเชิงลงโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ โดยการติดตามควบคุมความประพฤติและมุ่งมั่นแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำ ความผิด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลับมากระทำความผิดอีก ทั้งรัฐ

¹⁴ Dennis J. Stevens. (2006). *Community corrections : an apply approach*. New Jersey: Pearson. p. 97.

ยังเห็นว่ามาตรการการลงโทษโดยการจำคุกนั้นก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าประโยชน์ที่สังคมควรจะ ได้รับ เนื่องจากรัฐเห็นว่าการจำคุกไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ เมื่อผู้กระทำความผิดเหล่านั้นพ้นจากโทษจำคุกก็กลับมาก่อทำความผิดอีก จึงมุ่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด โดยการควบคุมความประพฤติอย่างใกล้ชิด และอาจนำมาตรการอื่นๆมาใช้บังคับควบคู่กัน เพื่อสามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้น¹⁵

ในช่วงเริ่มต้นที่จะนำมาตรการลงโทษระดับกลางโดยการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาใช้บังคับนั้น กลับไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในรัฐ เนื่องจากประชาชนยังรู้สึกไม่ปลอดภัย หากจะปล่อยให้ผู้กระทำความผิดออกมาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนร่วมกับประชาชนทั่วไป และมาตรการคุมประพฤตินั้น เดิมเป็นมาตรการที่เน้นแต่การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ไม่ได้มีลักษณะเป็นมาตรการเชิงลงโทษ จึงมีความเกรงว่ามาตรการที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับนั้นจะไม่ สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ แต่ในยุคนั้นเริ่มมีทฤษฎีแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับ ผลเสียของการลงโทษด้วยวิธีการจำคุกเกิดขึ้นมากมาย อีกทั้งปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำนั้นยัง กระทบต่องบประมาณที่รัฐจะต้องสูญเสียไป เนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังใน เรือนจำ ทำให้หลายฝ่ายเริ่มเห็นด้วยกับการนำมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาใช้บังคับ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1980 มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นก็ถูกนำมาใช้บังคับใช้จนถึงปัจจุบัน¹⁶

มาตรการลงโทษระดับกลางโดยใช้มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น เริ่มนำมาใช้ บังคับในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ได้นำมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาใช้ บังคับในชุมชนสำหรับผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษจำคุกมาบ้างแล้ว และกระทำความผิดที่ไม่ รุนแรง แม้จะไม่ได้นำมาใช้ลงโทษแทนโทษจำคุกในทันที เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่จะใช้ มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นได้ ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับโทษจำคุกมาแล้วระยะหนึ่ง แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการในการใช้มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นแทนการลงโทษ โดยการจำคุกในเรือนจำ ซึ่งเห็นได้ว่าประเทศไทยควรนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อที่จะพัฒนา กระบวนการการลงโทษทางอาญาในประเทศไทยต่อไป

ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์นั้น ผู้กระทำความผิดที่ศาลจะใช้มาตรการคุมประพฤติแบบ เข้มข้นได้นั้นจะต้องได้ความว่าผู้กระทำความผิดนั้นสมัครใจให้นำมาตรการคุมประพฤติแบบ เข้มข้นมาใช้บังคับ โดยผู้กระทำความผิดเหล่านี้จะผ่านการคัดเลือกเสียก่อน ซึ่งในปี ค.ศ. 1983 – 1985 มีผู้กระทำความผิดสนใจจำนวน 2,400 คน มีผู้ได้รับเลือกน้อยกว่าร้อยละ 25 โดยผู้กระทำความผิด

¹⁵ Dean J. Champion. (1990). *Probation and Parole in the United States*. New York: Macmillan. p.22.

¹⁶ Ira J. Silverman. (n.d.). *Corrections : A Comprehensive View*. California: Thomson Learning. p.49.

ที่สนใจนั้นจะต้องนำรายงานการสืบเสาะและพินิจและคำพิพากษาของศาลมาแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ เพื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้กระทำผิดว่าเหมาะสมจะได้รับการใช้มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นหรือไม่ ซึ่งในเบื้องต้นนั้น ผู้กระทำความผิดจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1) ได้รับโทษจำคุกมาแล้วตั้งแต่ 60 วันถึง 3 เดือนครึ่ง ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วผู้กระทำความผิดที่สมัครเกือบจะทั้งหมดนั้นได้รับโทษจำคุกมาแล้วประมาณ 4 เดือน

2) มีภูมิลำเนาอยู่ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์

3) ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมโดยสันดาน

4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย

โดยในประมวลกฎหมายว่าด้วยความยุติธรรมทางอาญาแห่งมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (The New Jersey Code of Criminal Justice) ลักษณะ 2C หมวด 43 มาตรา 11 ได้กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ไม่สามารถสมัครเข้าใช้มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นได้

1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญาชั้นร้ายแรงสูงสุด (crime of the first degree)

2) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

3) ผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามชัดเจนตามกฎหมายหรือตามคำพิพากษาของศาลในการพักการลงโทษ

4) ผู้ที่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญาชั้นร้ายแรงสูงสุด หรือเคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลในมลรัฐอื่นว่าได้กระทำความผิดอาญาใดๆ ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ซึ่งตามกฎหมายของมลรัฐเช่นว่านั้นถือเป็นความผิดอาญาชั้นร้ายแรง และพ้นโทษมาแล้วไม่ถึง 5 ปี

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น ที่กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะสามารถนำมามาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาใช้บังคับได้ข้างต้นนั้น ถึงอย่างไรแม้ผู้กระทำความผิดจะมีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด แต่หากผู้กระทำความผิดนั้นประสงค์จะเข้ารับมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น ก็ไม่ใช่บุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามในการที่ศาลจะนำเอามาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น โดยศาลอาจนำมาตรการที่มีเงื่อนไขที่มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้นในการบังคับใช้ ซึ่งทำให้มาตรการนี้สามารถใช้บังคับได้กับผู้กระทำความผิดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายว่าด้วยความยุติธรรมทางอาญาแห่งมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้มีการยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ที่เคยผ่านมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาแล้ว ไม่สามารถเข้ารับการคุมประพฤติแบบเข้มข้นได้อีก ทำให้ผู้ที่เคยเข้ารับการคุมประพฤติแบบเข้มข้นมาแล้วยังมีสิทธิเข้ารับการคุมประพฤติแบบ

เข้มข้นได้อีก แต่หากว่าคณะกรรมการปรับการลงโทษโดยการคุมประพฤติแบบเข้มข้น (Intensive Supervision Resentencing Panel) เห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นมีพฤติกรรมการกระทำความผิดซ้ำ ไม่เจ็ดหลาย ก็สามารรถไม่อนุญาตให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข้ารับมาตรการนี้ก็ได้

อย่างไรก็ตาม มาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ยังให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการคุมประพฤติแบบเข้มข้น โดยผู้เสียหายมีสิทธิแถลงเป็นหนังสือ หรืออาจในกระบวนการคุมประพฤติ ซึ่งคณะกรรมการปรับการลงโทษโดยการคุมประพฤติแบบเข้มข้นจะนำคำแถลงของผู้เสียหายมาประกอบการใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดเข้าร่วมมาตรการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

ในกระบวนการคัดเลือกผู้กระทำความผิดให้เข้าร่วมมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น เป็นอำนาจของคณะกรรมการปรับการลงโทษ โดยการคุมประพฤติแบบเข้มข้นของศาลฎีกา ส่วนมากผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมมาตรการนี้จะเป็นผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ น้อ โกง ยักยอก หรือความผิดฐานเสพยาเสพติด และการที่ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมมาตรการนั้น ส่วนมากเป็นการที่การกระทำความผิดครั้งก่อนๆ เป็นอาชญากรรมร้ายแรง ผู้กระทำความผิดไม่สมัครใจเข้าร่วมมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดเหล่านั้น กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง จะเห็นได้ว่ามาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นนั้น มุ่งจะใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมส่อไปในทางที่ดี หรือมีพฤติกรรมที่จะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก¹⁷

เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมในมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น หลังจากได้รับการคัดเลือกแล้ว ภายใน 30 วันหลังจากนั้น ผู้กระทำความผิดต้องเสนอรายงานเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติได้เตรียมแผนในการควบคุมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด และจะต้องทำบันทึกรายงานการดำเนินชีวิตภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติแบบเข้มข้น เพื่อปรับปรุงแก้ไขมาตรการคุมประพฤติให้ประสบความสำเร็จ โดยแผนมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้นของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์นั้น มีลักษณะดังนี้¹⁸

(1) ระยะเวลาการคุมประพฤตินี้กำหนด 18 เดือน

(2) ในระยะ 14 เดือนแรก พนักงานคุมประพฤติจะต้องติดต่อไปยังผู้กระทำความผิดเดือนละ 20 ครั้ง

¹⁷ Dean J. Champion. (1990). Probation and Parole in the United States. New York: Macmillan. p. 86.

¹⁸ Dean J. Champion. (1990). Probation and Parole in the United States. New York: Macmillan. p. 84.

(3) ในระยะ 6 เดือนแรก ผู้กระทำความผิดจะต้องรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติในลักษณะตัวต่อตัว อย่างน้อยเดือนละ 12 ครั้ง

(4) ในระยะ 4 เดือนสุดท้ายนั้น พนักงานคุมประพฤติอาจติดต่อกับผู้กระทำผิดทางโทรศัพท์

(5) การติดต่อในช่วง 14 เดือนแรก ระหว่างผู้กระทำผิดกับพนักงานคุมประพฤติ 20 ครั้งต่อเดือนนั้น จะต้องมีการติดต่อ 4 ครั้ง ที่พนักงานคุมประพฤติไปสอดส่องผู้กระทำความผิด ณ ที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิด (Curfew Check) โดยผู้กระทำความผิดจะต้องอยู่ในที่พักอาศัยตั้งแต่เวลา 22 นาฬิกา จนถึง 6 นาฬิกา

(6) ผู้กระทำความผิดจะประกอบอาชีพปกติในระหว่างการคุมประพฤติ

(7) ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชำระค่าปรับ และจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามคำสั่ง และชำระค่าธรรมเนียมในการคุมประพฤติ

(8) กรณีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องมีการสุ่มตรวจหาสารเสพติด ประมาณ 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์

(9) พนักงานคุมประพฤติ 1 คน ต้องรับผิดชอบผู้กระทำความผิด 25 คน

(10) ในบางกรณี ศาลอาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมตามความเหมาะสมกับความผิด ซึ่งต้องมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 16 ชั่วโมงต่อเดือน

ในมาตรการคุมประพฤตินั้น พนักงานคุมประพฤติสามารถตรวจที่อยู่อาศัยหรือยานพาหนะของผู้กระทำความผิด โดยไม่จำเป็นต้องมีหมายค้นของศาล และพนักงานคุมประพฤติอาจใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อมองเห็นภาพในการตรวจสอบว่าผู้กระทำความผิดอยู่ในที่อยู่อาศัยในเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อให้มาตรการคุมประพฤติได้ประสิทธิผลมากที่สุด พนักงานคุมประพฤติสามารถจัดให้ผู้กระทำความผิดเข้าพบแพทย์ เพื่อรับการบำบัดได้อีกทางหนึ่งด้วย¹⁹

ในระหว่างดำเนินมาตรการคุมประพฤติแบบเข้มข้น หากผู้กระทำความผิดกระทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติอาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมเพิ่มเติม หรืออาจถูกกักขังภายในที่อยู่อาศัย และหากผู้กระทำความผิด กระทำความผิดซ้ำระหว่างอยู่ในกระบวนการคุมประพฤติ ผู้กระทำความผิดจะต้องกลับไปปรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเดิมด้วย

มาตรการคุมความประพฤติแบบเข้มข้นนั้น มีลักษณะกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม แต่ไม่ได้ตัดขาดถึงขนาดโทษจำคุก เนื่องจากยังให้ผู้กระทำความผิดใช้ชีวิตอยู่ในสังคม เพียงแต่อนุญาตให้อยู่ในสังคมเพียงเท่าที่มาตรการดังกล่าวควบคุมดูแลอยู่ เนื่องจากความผิดบางฐานความผิดไม่ได้มีลักษณะรุนแรง หรือผู้กระทำความผิดบางคนนั้น ไม่ได้มีนิสัยเป็นอาชญากรโดย

¹⁹ Alice Harper and Wendy Londorf. (n.d.). *New Jersey's Intensive Supervision Program*. n.p. pp.2-25.

สันดาร จึงไม่สมควรกีดกันผู้กระทำผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาดถึงขั้น โทษจำคุก แต่ขออนุญาตให้ผู้กระทำความผิดใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ เพียงแต่ต้องอยู่ในความควบคุมของพนักงานคุมประพฤติ โดยการใช้มาตรการต่างๆ บังคับกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ไม่กลับมาก่อทำความผิดอีก ทั้งยังเป็นผลดีต่อรัฐที่ไม่ต้องเลี้ยงดูผู้กระทำความผิดในเรือนจำ และยังช่วยลดจำนวนผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกส่งเข้าไปคุมขังในเรือนจำมากจนเกินความจำเป็น จนเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้

3.2.2 การทำงานบริการสังคม

แนวทางการลงโทษทางอาญาโดยการทำงานบริการสังคมนั้น ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา และต่อมาประเทศต่างๆ ก็นำเอาหลักแนวคิดการลงโทษนี้มาใช้เป็นมาตรการลงโทษทางอาญาแทนการลงโทษด้วยการจำคุก เช่น อังกฤษ แคนาดา สกอตแลนด์ ออสเตรเลีย ซึ่งแนวคิดการลงโทษทางอาญาด้วยการทำงานบริการสังคมนั้น ปรากฏเป็นรายลักอักษรครั้งแรกในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Thirteenth Amendment) โดยวางหลักไว้ว่า ในสหรัฐอเมริกาจะไม่มี การเอาคนลงเป็นทาส หรือใช้แรงงานบุคคลใดโดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม เว้นแต่เป็นการลงโทษทางอาญาตามสมควรแก่ผู้ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายนี้ก็ยังไม่มีการนำมาบังคับใช้จริง จนในปี ค.ศ. 1966 ศาลแขวงอะลาบามา และศาลแขวงแคลิฟอร์เนียได้พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจราจร โดยกำหนดโทษให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งหลังจากนั้นได้มีการนำการลงโทษ โดยการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนมาใช้บังคับกันอย่างแพร่หลาย โดยใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่ความผิดอาญาร้ายแรงและผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ผู้ที่เป็นอาชญากร โดยสันดาร เพื่อไม่ต้องใช้มาตรการลงโทษโดยวิธีการจำคุกกับผู้กระทำความผิดประเภทนี้ เช่น ศาลอาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดที่มีอาชีพแพทย์ กระทำการรักษาคนไข้ในชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1970 สภานิติบัญญัติแห่งมลรัฐต่างๆ ก็ยอมรับให้นำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับเป็นมาตรการหนึ่งแทนการลงโทษทางอาญาด้วยวิธีการจำคุกในเรือนจำ

มลรัฐฟลอริดา เป็นหนึ่งในมลรัฐที่นำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับแทนโทษทางอาญาด้วยวิธีการจำคุก โดยใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป โดยเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมในชุมชน ซึ่งเมื่อนำเอาลักษณะของการกระทำความผิดประวัติของผู้กระทำความผิดมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้ว หากเห็นว่า การคุมประพฤติไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ศาลก็อาจนำเอามาตรการควบคุมในชุมชนมาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดก็ได้

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีทั้งอัตราโทษจำคุกและโทษปรับนั้น ศาลมีดุลพินิจลงโทษปรับอย่างเดียว และใช้มาตรการควบคุมในชุมชนควบคุมไปด้วยแทนโทษจำคุกก็ได้ โดยศาลจะต้องกำหนดวิธีการลงโทษโดยชุมชนที่จะใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมก็ได้ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลับมากระทำความผิดอีก

การลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมตาม The 2011 Florida Statutes นั้น ถูกบัญญัติไว้ในหมวด การคุมประพฤติและมาตรการควบคุมในชุมชน การลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทนนั้น จึงอาจใช้ได้ทั้งเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติและเงื่อนไขของการควบคุมในชุมชน แต่กฎหมายนั้นมิได้กำหนดจำนวนวันเวลาในการทำงาน เพื่อให้เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งศาลอาจกำหนดจำนวนวันเวลาในการทำงานเพื่อให้เหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้กำหนดระยะเวลาอย่างกว้างในการใช้ดุลพินิจของศาลไว้ โดยระยะเวลาในการทำงานบริการสังคมนั้นต้องไม่ยาวนานกว่าระยะเวลาของโทษจำคุกตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้น หรือไม่เกิน 2 ปี แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดเป็นคุณกับผู้กระทำความผิดมากกว่า โดยปริมาณงานที่จะให้ผู้กระทำความผิดทำนั้นจะต้องไม่เกินไปกว่าที่ผู้กระทำความผิดคิด หรือควรคาดหมายได้ว่าตนจะพึงต้องกระทำสำหรับความผิดนั้นๆ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้นำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาใช้เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดแทนโทษจำคุกแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกบังคับตามคำพิพากษานั้น โดยมิให้มีการรอกการลงโทษตามคำพิพากษา

ในส่วนของเงื่อนไขของการการทำงานบริการสังคมนั้น ศาลอาจกำหนดให้ผู้ที่ถูกบังคับใช้มาตรการนั้นทำงานให้แก่องค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษี ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจทำงานนอกเวลางานประจำของตนได้ และเมื่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลร้องขอ กรมราชทัณฑ์ต้องทำแผนการทำงานบริการสังคมประจำเขต ซึ่งต้องประกอบด้วยงานอย่างน้อยประเภทดังจะกล่าวต่อไปนี้

- 1) งานบำรุงรักษาทรัพย์สินหรืออาคารของรัฐ เขต หรือเมืองใดๆ หรือองค์กรใดๆ ที่ไม่แสวงหากำไร
- 2) งานบำรุงรักษาถนนของรัฐ เขต หรือเมืองใดๆ
- 3) งานบำรุงรักษาหรือตกแต่งสวนสาธารณะของรัฐ เขต หรือเมืองใดๆ
- 4) งานโรงพยาบาลของรัฐ เขต หรือเมืองใดๆ หรือทำงานในองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนนั้น เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมในชุมชน ซึ่งศาลสามารถกำหนดมาตรการต่างๆ หลากหลายวิธีการ

เพื่อนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด โดยนอกจากศาลจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมแล้ว ศาลอาจสั่งให้นำมาตรการอื่นๆมาใช้บังคับร่วมด้วยก็ได้ เช่น ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำ หรือการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมาตรการต่างๆที่ว่านั้น ศาลสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขเมื่อใดก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด

มาตรการในการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมนั้น ถูกนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยสันดาน หรือในกรณีความผิดที่ได้กระทำลงนั้นเป็นความผิดที่มีลักษณะของการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชน แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจน หรือเป็นผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะที่มีโอกาสที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้นั้น ศาลมักจะไม่นอญญาตให้ใช้มาตรการการทำงานบริการสังคม เนื่องจากจำต้องคำนึงถึงความปลอดภัยกับชุมชนที่ผู้กระทำความผิดนั้นอาศัยอยู่ โดยผู้กระทำความผิดที่จะใช้มาตรการการทำงานบริการสังคมได้นั้น จะต้องมีความประพฤติที่พอจะควบคุมได้ เนื่องจากรัฐก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสาธารณะชนในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งรัฐไม่อาจปล่อยให้ผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากร โดยกำเนิดมาใช้ชีวิตร่วมอยู่กับชุมชนได้ เนื่องจากอาจเป็นอันตรายต่อประชาชนในชุมชนนั้นๆ ศาลจึงไม่นำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาใช้กับผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง²⁰

3.2.3 การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คือ การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ โดยผู้กระทำความผิดยังสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติกับสังคมได้ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการออกนอกพื้นที่ที่กำหนด โดยตรวจจับจากสัญญาณที่ส่งมาจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ติดตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะของกำไลข้อมือ หรือกำไลข้อมือ หากผู้กระทำความผิดกระทำความผิดกฎที่กำหนดไว้ เจ้าพนักงานก็สามารถทราบได้จากเครื่องส่งสัญญาณ โดยผู้กระทำความผิดก็จะถูกยกเลิกมาตรการทางอาญาด้วยการควบคุมตัวไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ และจะกลับไปใช้โทษจำคุกในเรือนจำ หรืออาจถูกเพิ่มโทษเนื่องจากหลบหนี²¹

²⁰ Norval Morris, Michael Tonry, Norval Morris & Michael Tonry. (1990). *Between Prison and Probation : Intermediate Punishments in a Rational Sentencing System*. New York: Oxford. pp. 150 – 152.

²¹ Mark Neikrik. (1994, 27 December). *Electronic Wardens Could Reduce Jail Overcrowding*. Kentucky Post. p. 24.

การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น มีแนวคิดมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยควบคุมไว้ในที่อยู่อาศัย ซึ่งมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยควบคุมไว้ในที่อยู่อาศัยนั้น เป็นมาตรการลงโทษระดับกลางโดยใช้ที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิดนั้นเองในการกักขังผู้กระทำความผิดแทนเรือนจำ โดยผู้กระทำความผิดจะถูกห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในเวลาที่กำหนด อาจเป็นช่วงเวลากลางคืน หรือในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งเป็นมาตรการที่มุ่งบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการส่งตัวผู้กระทำความผิดนั้นเข้าเรือนจำ โดยมาตรการการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยนั้นมีจุดประสงค์เป็นการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้กระทำความผิด เพื่อเฝ้าระวังมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดอีก โดยผู้กระทำความผิดต้องทำงานประจำ หรือมีการทำงานบริการสังคมควบคู่ไปด้วย ทั้งยังต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมมาตรการนี้ ซึ่งต่อมามีการนำเอาเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคู่กับมาตรการการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัย เพื่อช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้กระทำความผิด²²

ในปี ค.ศ. 1964 นั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มนำมาตรการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยเริ่มใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีอาการป่วยทางจิต หรือผู้กระทำความผิดที่ได้รับการพักการลงโทษบางประเภท ต่อมาในปี ค.ศ. 1983 ศาลแห่งมลรัฐเม็กซิโกได้เริ่มนำมาตรการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด โดยเริ่มใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดในข้อหาขบถในขณะเมาสุรา และความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหลายประเภท ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากผู้กระทำความผิด และต่อมา ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาในมลรัฐต่างๆก็ได้้นำมาตรการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับอย่างแพร่หลายมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดล้นเรือนจำในประเทศ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

- 1) ผู้เข้าร่วมมาตรการดังกล่าวต้องอยู่ภายในเคหสถานของตนในเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนด
- 2) เจ้าหน้าที่มีสิทธิเข้ามาตรวจสอบเคหสถานของผู้กระทำความผิดได้ ว่ามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการควบคุมหรือไม่
- 3) ผู้เข้าร่วมมาตรการต้องยินยอมให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถระบุ

²² Dean J. Champion. (1990). *Probation and Parole in the United States*. New York: Macmillan. p.98.

ตำแหน่งสถานที่ได้ แต่เครื่องมือดังกล่าวต้องไม่สามารถฟังเสียงการสนทนา บันทึกภาพในสถานที่นั้นๆ เว้นแต่เป็นการสนทนาระหว่างผู้ถูกควบคุมกับเจ้าหน้าที่ เพื่อยืนยันตัวตนของผู้กระทำ ความผิดโดยอาศัยเสียงพูดเท่านั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกควบคุม และผู้อื่น

4) ผู้กระทำผิดต้องถูกนำตัวกลับเข้าไปในเรือนจำโดยไม่ต้องมีหมายจับ ในกรณีที่หากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถใช้งานได้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด หรือหากผู้กระทำ ความผิดปฏิบัติผิดเงื่อนไข หรือจงใจไม่ชำระค่าธรรมเนียมในการเข้าร่วมมาตรการ

มาตรการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็น มาตรการลงโทษทางอาญาที่มีความรุนแรงน้อยกว่าโทษจำคุก แต่มีความรุนแรงมากกว่ามาตรการ คุมประพฤติ ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้ สามารถกำหนดเงื่อนไขได้ยืดหยุ่นพอสมควร โดยการกำหนด ระยะเวลาในการถูกควบคุมในที่อยู่อาศัย บางรายอาจต้องอยู่ในที่อยู่อาศัยตลอดเวลา บางรายอาจถูก กำหนดให้อยู่ในที่อยู่อาศัยเฉพาะเวลากลางคืน ดังนั้น ในเวลากลางวันผู้ถูกควบคุมสามารถประกอบ อาชีพหรือเรียนหนังสือได้ตามปกติ หรือบางรายอาจกำหนดให้สามารถออกจากบ้านได้เฉพาะวันที่ กำหนด เพื่อให้ผู้ถูกควบคุมนั้นจับจ่ายใช้สอยของใช้จำเป็น หรือสามารถไปเข้าร่วมกิจกรรมใน โบสถ์ได้ และเจ้าหน้าที่อาจเข้าตรวจเยี่ยมผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้²³

ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย กฎหมายได้ให้อำนาจองค์กรเอกชนเป็นผู้ให้บริการในการ ควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัยได้ โดยทำสัญญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐประจำเขตนั้นๆ และ ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของรัฐในการจัดทำบริการดังกล่าว เพื่อให้การควบคุมผู้กระทำผิดนั้น เป็นไปตามข้อกำหนดหลักเกณฑ์ มีมาตรฐาน ในการควบคุมผู้กระทำผิดที่เท่าเทียมกับองค์กร ของรัฐ และผู้กระทำผิดจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมมาตรการในการควบคุมผู้กระทำ ความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยินยอมของผู้กระทำ ความผิด ว่ายินยอมสมัครใจเข้าร่วมในมาตรการดังกล่าวหรือไม่ หากผู้กระทำผิดสมัครใจ ผู้ นั้นก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเองตามจำนวนที่รัฐกำหนด โดยกำหนดให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำ ความผิด แต่ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้กระทำผิดจะสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้หรือไม่ กฎหมายห้ามมิให้ นำเหตุนี้มาเป็นข้อพิจารณาในการอนุญาตให้ผู้กระทำผิดได้เข้าร่วมมาตรการควบคุม

²³ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2531). *รายงานสรุปประชุมปฏิบัติการวิจัยโครงการ 2 การกักขังและ ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ควบคุมผู้ต้องโทษในสหรัฐอเมริกา*. หน้า 32.

3.2.4 การลงโทษผู้ติดยาเสพติด

ในประเทศสหรัฐอเมริกา²⁴ มีแนวคิดที่จะมุ่งเน้นนโยบายยาเสพติดโดยการลดอุปสงค์ด้านยาเสพติด เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อลดความต้องการการใช้ยาเสพติด จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายเสรีนิยม โดยมีการใช้มาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้มีความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขความล้มเหลวในการมุ่งแต่การปราบปราม โดยในระบบของสหรัฐอเมริกาตามมาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น กำหนดให้ผู้ที่สมควรเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพแทนการดำเนินคดีอาญา คือ ผู้ติดยาเสพติด ทั้งผู้ถูกกล่าวหา หรือถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญา และผู้ติดยาเสพติดที่ยังมิได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาด้วย โดยผู้ติดยาเสพติด หมายถึง ผู้ที่ใช้ยาเสพติดมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อสาธารณสุข สุขภาพ ความปลอดภัย หรือสวัสดิการของประชาชนในปริมาณที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย หรือผู้ที่ใช้ยาเสพติดมากเกินไปจนไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ซึ่งผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพอาจสมัครใจ หรือญาติพี่น้องของผู้ติดยาเสพติดอาจยื่นคำร้องขอต่ออัยการ เพื่อขอสมัครเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีกลุ่มร่างกฎหมายที่เรียกว่า “National Conference of Commissioners on Uniform State Law” เพื่อสนับสนุนการใช้กฎหมายให้มีลักษณะที่เหมือนกันทั่วประเทศ แต่รายละเอียดในเรื่องอัตราค่าปรับ หรือ โทษยังคงปล่อยให้เป็นอำนาจของแต่ละมลรัฐ ซึ่งความผิดแต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกันออกไป เช่น การครอบครองและจำหน่ายโคเคน กัญชา ยาบ้า ยาไอ้ โทษจะขึ้นอยู่กับปริมาณ กรณีกัญชา มลรัฐส่วนใหญ่จะดำเนินการไปในแง่ของการบำบัดรักษา มีเพียง 2 รัฐที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ส่วนโทษปรับนั้น ปรับไม่เกิน 150,000 เหรียญ²⁴

ในขั้นตอนของการบำบัดฟื้นฟูนั้น อยู่ภายใต้อำนาจของศาลที่มีอำนาจสั่งให้แพทย์ตรวจพิสูจน์ว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ หากพบว่าไม่เป็นผู้ติดยาเสพติด หรือแม้พบว่าติดยาเสพติดแต่ไม่จำเป็นต้องเข้ารับการรักษา ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาออกจากโรงพยาบาลได้ แต่หากตรวจพิสูจน์พบว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดที่สมควรเข้ารับการรักษา ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปคุมตัวไว้ที่สถานพยาบาลเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ ภายในเวลา 6 เดือน โดยผู้อำนวยการโรงพยาบาลอาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ป่วยที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้วออกก่อนครบกำหนด 6 เดือนได้ โดยศาลอาจสั่งให้ผู้ที่พ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาลต่อไปภายในระยะเวลา 3 ปี หลังจากผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออก

²⁴ ฉัตรสุมน พุทธิภิณฺโญ. (2560). กฎหมายควบคุมยาเสพติดเปรียบเทียบ. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*, 3(2), หน้า 156..

จากโรงพยาบาลมาแล้ว ซึ่งในช่วงระยะเวลา 3 ปี หากผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ยังคงเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือบำบัดไม่หาย หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อำนวยการโรงพยาบาล ในการบำบัดรักษา ให้ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งตัวผู้ป่วยไปยังศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งส่งตัวไปคุมตัวในสถานพยาบาล โดยเพิ่มระยะเวลาในการบำบัดรักษาอีกไม่เกิน 6 เดือน หากผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ หรือผู้เข้ารับการรักษาหลบหนี ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย²⁵

โครงการบำบัดยาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มี 3 รูปแบบ²⁶ คือ แบบแรกเป็นการบำบัดยาเสพติดโดยใช้ยา เป็นการให้ยาอื่น ๆ มาทดแทนความต้องการยาเสพติด เช่น methadone เนื่องจากวิธีนี้เป็นทำให้สารเสพติดทดแทน จึงเป็นวิธีที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด อีกรูปแบบหนึ่งคือ การใช้ชุมชนบำบัด ด้วยวิธีการใช้พฤติกรรมบำบัด เป็นการให้เทคนิคการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มหรือต่อปัจเจกบุคคลแบบเข้มข้น โดยมุ่งเปลี่ยน หรือจัดอิทธิพลภายนอกที่ครอบงำผู้ติดยาเสพติด โดยปรับโครงสร้างบุคลิกภาพใหม่ ซึ่งรูปแบบนี้นับว่าเป็นรูปแบบการบำบัดที่แพงมากที่สุดในบรรดาทั้งสามรูปแบบ และรูปแบบสุดท้ายคือ outpatient drug-free programs เป็นการให้คำปรึกษาและบริการแก่ลูกค้าที่อยู่ในชุมชน โดยการบริการรวมถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หรือบุคคลในด้านการใช้ยาเสพติด และให้คำปรึกษาหรือการฝึกอบรมโดยคำนึงตามการจ้างงาน ปัญหาครอบครัว ซึ่งรูปแบบนี้มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

เมื่อได้ทำการค้นคว้าศึกษา หลักกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย และหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จึงอาจเปรียบเทียบลักษณะ หลักเกณฑ์ และมาตรการของกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดที่ใช้บังคับอยู่ทั้งสองประเทศ ว่ามีความแตกต่าง หรือเหมือนกัน ในลักษณะมาตรการของกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติด เลิกความต้องการใช้ยาเสพติด ดังนี้

มาตรการหลัก	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฟื้นฟู	1. ผู้เสพยาเสพติดนั้น ต้องไม่เป็นผู้ต้องหา หรืออยู่ระหว่าง	ผู้ติดยาเสพติด รวมถึงผู้ที่มิได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

²⁵ ศรีสมบัติ โขภระจักษ์ชัด. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง : ผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม. หน้า 12.

²⁶ ศรีสมบัติ โขภระจักษ์ชัด. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง : ผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม. หน้า 13-14.

	<p>ดำเนินคดีอาญาในความผิดที่มีโทษจำคุก</p> <p>2. ผู้ที่รอกการลงโทษ หรือรับโทษจำคุกเสร็จสิ้นแล้ว</p>	<p>อาญา หรือผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญา หรือผู้ที่รอกการลงโทษ</p>
การเริ่มดำเนินคดี	<p>เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ เจ้าพนักงานตำรวจจับกุม</p>	<p>เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจับกุม ผู้ติดยาเสพติดหรือญาติยื่นคำร้องต่ออัยการ</p>
อำนาจในการควบคุมตัว	<p>1. ตำรวจ – 24 ชั่วโมงกรณีเด็ก และ 48 ชั่วโมงกรณีผู้ใหญ่</p> <p>2. คณะกรรมการฟื้นฟูฯ – รอตรวจพิสูจน์ภายใน 15 วัน</p> <p>3. คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ มีอำนาจดังนี้</p> <p>3.1 ตรวจพิสูจน์ใน 15 วัน</p> <p>3.2 ขยายเวลาการตรวจพิสูจน์ได้อีกไม่เกิน 30 วัน</p> <p>3.3 ควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูได้ 6 เดือน ถึง 3 ปี</p> <p>4. อัยการมีคำสั่งชะลอสั่งฟ้องในเวลา 3 ปี</p>	<p>1. ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูฯ ที่โรงพยาบาลพยาบาล ภายใน 6 เดือน</p> <p>2. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสามารถพิจารณาปล่อยตัวก่อนครบกำหนด 6 เดือนได้</p>
การตรวจพิสูจน์	คณะอนุกรรมการฟื้นฟูฯ	แพทย์โดยคำสั่งศาล
ผู้รับผิดชอบการฟื้นฟู	พหุภาคี	แพทย์/โรงพยาบาล
การติดตามผลหลังการฟื้นฟู	ไม่มี	<p>1. ศาลอาจสั่งให้ผู้ฟื้นฟูการฟื้นฟูฯ อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อำนาจการโรงพยาบาล ภายใน 3 ปี</p> <p>2. ผู้อำนวยการแจ้งศาลเพื่อให้เข้ารับการบำบัดได้อีกไม่เกิน 6 เดือน หากหลบหนีมีโทษตามกฎหมาย</p>

จากการเปรียบเทียบในลักษณะ และมาตรการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะเห็นได้ว่า มาตรการของประเทศไทยนั้น ยังมีลักษณะที่คล้ายกับการดำเนินคดีอาญาประเภทอื่นๆ โดยการดำเนินกระบวนการต่าง ๆ นั้น ยังอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ และศาล และมีการจำกัดคุณสมบัติของผู้ติดยาเสพติดที่จะเข้ารับการบำบัด โดยมีการอาศัยพฤติการณ์อื่นมาประกอบการคัดเลือก ส่วนลักษณะของมาตรการในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทยนั้น ในการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น จะอยู่ในอำนาจของแพทย์ และโรงพยาบาล จะหลีกเลี่ยงการดำเนินกระบวนการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อให้มีการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเช่นเดียวกับผู้ป่วย มิใช่อาชญากร และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดนั้น มุ่งที่จะบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทุกคน ที่มีความต้องการใช้ยาเสพติด โดยมีได้มีการนำเอาพฤติการณ์อื่นภายนอก มาคัดเลือกผู้มีสิทธิที่จะเข้ารับการบำบัด ซึ่งจะเห็นได้ว่า กฎหมายของประเทศอเมริกานั้น มีแนวคิดที่ว่า ผู้ติดยาเสพติดนั้น เป็นผู้ป่วยจากความต้องการใช้ยาเสพติด มิใช่อาชญากรอย่างเช่นผู้กระทำความผิดอาญาประเภทอื่น มีการแก้ไขปัญหาคาติดยาเสพติดโดยใช้มาตรการทางการแพทย์อย่างจริงจัง อำนาจหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการนั้น จะอยู่ในอำนาจของแพทย์ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาล และโรงพยาบาล โดยไม่มีเจ้าพนักงานตำรวจมาเกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟู โดยมีแนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ให้ผู้ติดยาเสพติดนั้น เลิกมีความต้องการที่จะใช้ยาเสพติดนั้นซ้ำอีกอย่างถาวร ไม่มีความต้องการที่จะแก้แค้นทดแทน ข่มขู่ขู่ขู่ หรือตัดโอกาสในการกระทำความผิด

3.3 กฎหมายของประเทศอังกฤษ

การลงโทษของประเทศอังกฤษนั้น มุ่งเน้นแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น มาตรการลงโทษโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมจึงนิยมนำมาใช้เป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากการจำคุกในเรือนจำ โดยเฉพาะการจำคุกระยะสั้น ซึ่งจะเป็นการตีตราผู้กระทำความผิดที่ยังสามารถแก้ไขพฤติกรรมได้ ทั้งยังเป็นทำให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการที่จะใช้ชีวิตต่อไปในสังคมเดิมได้ และชุมชนก็ได้รับประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว คือ รัฐจะเข้ามาช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้ที่เคยกระทำความผิด หรือผู้ที่กระทำความผิดเหล่านี้ก็จะต้องทำงานเพื่อทดแทนความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึก และผูกพันรั้งกับชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก

มาตรการลงโทษโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั้น ศาลสามารถกำหนดให้ผู้กระทำความผิดใช้มาตรการต่างๆหลากหลายมาตรการรวมกัน เพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เช่น การควบคุมความประพฤติแบบเข้มข้นควบคุมไปกับการให้ทำงานบริการสังคม หรือการให้ควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ควบคุมไปกับการให้ทำงานบริการสังคม

ความผิดที่ศาลจะใช้มาตรการลงโทษโดยชุมชนได้นั้น ส่วนมากจะเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงนัก เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือความผิดเกี่ยวกับร่างกายที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นตัวชี้วัดว่าควรนำมาตรการลงโทษโดยชุมชนมาใช้บังคับหรือไม่ และผู้กระทำความผิดที่จะสามารถใช้มาตรการลงโทษโดยชุมชนได้นั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยกำเนิด และมีแนวโน้มที่จะสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ หรือต้องเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตหรือเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นต้นเหตุของการกระทำความผิด²⁷ สำหรับผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนมาตรการที่ศาลกำหนด หรือได้กระทำความผิดซ้ำ ผู้กระทำความผิดนั้นอาจถูกยกเลิกการเข้าร่วมมาตรการ และถูกส่งตัวตัวกลับไปรับโทษในเรือนจำ หรืออาจถูกเพิ่มเติมโทษด้วยก็ได้ ซึ่งมาตรการลงโทษโดยชุมชนของประเทศอังกฤษที่น่าสนใจและสามารถนำมาปรับใช้กับการลงโทษในประเทศไทยได้ ได้แก่ การคุมประพฤติแบบเข้มข้น การให้ทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน และการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

3.3.1 การคุมประพฤติแบบเข้มข้น

การคุมประพฤติแบบเข้มข้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แผนการควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบเข้มข้น ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงโทษโดยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากการลงโทษด้วยการจำคุกในเรือนจำ เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังสั้นคุก และให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการที่จะยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติ หลีกเลี่ยงการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตีตราผู้กระทำความผิด และมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ โดยที่รัฐยังคงคอยสอดส่องควบคุมดูแลพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดอย่างใกล้ชิด เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของคนในชุมชนนั้นด้วย²⁸

²⁷ Community sentence – an over view. (2012). (online). Available: www.direct.gov.uk/en/CrimeJusticeAndTheLaw/Sentencingprisonandprobation/Communitysentences/DG_070333. [2020, 9 July].

²⁸ George Mair, Charies Lloyd, Clair Nee and Rae Sllbitt. (1995). *Intensive Probation in England and Wales : An Evaluation*. London: Stationery. p.23-24.

ในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการพิจารณาทบทวนเพื่อปฏิรูปการให้บริการกิจการราชทัณฑ์ ซึ่งมีการเสนอแนะให้มีการใช้แผนมาตรการควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความผิดแบบเข้มข้น แก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน และผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษโดยการจำคุกระยะสั้น และมีความเสี่ยงสูงที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขอย่างน้อย 4 ประการ เช่น การควบคุมความประพฤติ การให้ทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือภายใต้เงื่อนไขประการอื่นใด โดยประสงค์มุ่งใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดในทางอาญาที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรโดยกำเนิด หรือที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรที่มีความร้ายแรง และจะไม่ใช้มาตรการดังกล่าวกับผู้กระทำความผิดในทางอาญาที่กระทำความผิดในฐานความผิดที่เกี่ยวกับเพศ²⁹

การควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบเข้มข้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ³⁰ คือ

1) การควบคุมความประพฤติ

ใช้มาตรการกักบริเวณผู้กระทำความผิด โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับมาตรการอื่นๆ เช่น การทำงานบริการสังคม โดยช่วงระยะเวลาควบคุม 3 เดือนแรก พนักงานคุมประพฤติจะต้องไปพบเจอผู้กระทำความผิดเป็นระยะเวลารวม 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และต่อมาในเดือนที่ 4-6 ต้องไปพบเจอเป็นเวลา 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ใช้มาตรการให้คำปรึกษาแก่ผู้กระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่จะไปพบปะพูดคุยกับผู้กระทำความผิดที่สถานของผู้กระทำความผิด เพื่อให้คำแนะนำในการดำรงชีพแก่ผู้กระทำความผิด อาจมีการจัดให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัด หรือเข้ารับการอบรม หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

3.3.2 การทำงานบริการสังคม

มาตรการการทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนนั้น เป็นมาตรการที่ให้ผู้กระทำความผิดทำประโยชน์ให้ชุมชนเพื่อให้ทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด โดยมาตรการการทำงานบริการสังคมได้เริ่มนำมาใช้ในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1973 และ

²⁹ Sarah Partridge, Jessica Harris, Mark Abram and Angie Scholes. (2005). *Intensive Control and Change Programme pilots : a study of implementation in the first year*. London: Home Office. pp.v-1.

³⁰ Sarah Partridge, Jessica Harris, Mark Abram and Angie Scholes. (2005). *Intensive Control and Change Programme pilots : a study of implementation in the first year*. London: Home Office. pp.19-21.

เป็นที่นิยมใช้บังคับอย่างกว้างในปี ค.ศ. 1979 โดยงานที่จะให้ผู้กระทำความผิดนั้น จะมีลักษณะบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น การทำความสะอาดกำแพง การทำความสะอาดทางเท้า หรือสถานที่รกร้าง สวนสาธารณะ หรือผู้กระทำความผิดสามารถเสนองานประเภทอื่นๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาให้ผู้กระทำความผิดทำงานตามที่เสนอนั้นก็ได้ โดยอาจให้ผู้กระทำความผิดทำงานกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสเข้าสังคมกับสมาชิกในชุมชน³¹

ในประเทศอังกฤษ มาตรการลงโทษทางอาญาโดยการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมนั้น ได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างมาก โดยจะใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิดที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากร โดยกำเนิดและได้กระทำความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง เพื่อเลี่ยงการลงโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ แก้ไขปัญหา นักโทษล้นเรือนจำ โดยศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมได้ตั้งแต่ 40 ถึง 300 ชั่วโมง ซึ่งมาตรการทำงานบริการสังคมตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นค่อนข้างที่จะกำหนดให้ทำงานเป็นจำนวนชั่วโมงที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากมาตรการดังกล่าวถือเป็นโทษในทางอาญาอย่างหนึ่ง มิใช่เป็นเพียงเงื่อนไขการคุมประพฤติ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทำงานประจำ ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานในเวลาอื่นนอกจากเวลางานปกติ เช่น เวลาหลังเลิกงาน หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ นอกจากนี้ ในขณะที่ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมนั้น ผู้กระทำความผิดจำต้องสวมใส่เสื้อสะท้อนแสงสีส้ม เพื่อให้บุคคลอื่นได้สามารถว่าผู้กระทำความผิดนั้นกำลังถูกลงโทษทางอาญาอยู่³²

3.3.3 การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

มาตรการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นมาตรการที่สำคัญในมาตรการลงโทษทางอาญาของประเทศไทย ถูกนำมาใช้แพร่หลายโดยศาลพิพากษาโดยใช้มาตรการนี้ในปี ค.ศ. 1999 ถึง ค.ศ. 2000 จำนวน 9,000 คดี และต่อมาในปี ค.ศ. 2004 ถึง ค.ศ. 2005 เพิ่มขึ้นจำนวนมากถึง 53,000 คดี³³ โดยมาตรการนี้สามารถนำมาใช้ได้

³¹ John Harding. (n.d.). *Probation and the Community : a practice and policy reader*. New York: Tavistock. p.68.

³² Doing Community Payback. (2012). (online). Available: http://www.direct.gov.uk/en/CrimeJusticeAndTheLaw/Sentencingprisonandprobation/Communitysentences/DG_196050. [2020, 9 July]

³³ National Audit Office Value for Money Report. (2012). (online). Available: http://www.nao.org.uk/publications/0506/the_electronic_monitoring_of_a.aspx. [2020, 9 July].

หลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา เรียกว่า คำสั่งกักบริเวณ เป็นเงื่อนไขของการประกันตัว และเป็นเงื่อนไขในการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำก่อนกำหนด เรียกว่า แผนการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัย

การควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอังกฤษ ได้เริ่มนำมาใช้เมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1999 โดยมีหลักเกณฑ์ที่ใช้มาตรการดังกล่าวกับผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 4 ปี และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย สามารถได้รับการพิจารณาปล่อยตัวก่อนกำหนดได้ โดยเป็นดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับการประเมินความเสี่ยงว่าเหมาะสมที่จะออกไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกหรือไม่ และต้องมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมด้วย โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากจากหน่วยงานคุมประพฤติ ก่อนได้รับการอนุมัติให้ปล่อยตัวออกไป³⁴

ต่อมา มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2003 (Criminal Justice Act 2003) ซึ่งได้นำมาตรการลงโทษโดยชุมชนมาเป็นโทษทางเลือกให้แก่ผู้พิพากษา นำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากร โดยกำเนิด โดยนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป เพื่อหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดบางรายที่ไม่มีลักษณะเป็นอาชญากร เป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนพฤติกรรม ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างสงบ ทั้งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้กระทำความผิดมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนมากขึ้น

การลงโทษผู้กระทำความผิดโดยควบคุมไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น ถือเป็นมาตรการหนึ่งของการลงโทษในชุมชน ซึ่งสามารถกักบริเวณผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา ส่วนมากศาลมักจะกักบริเวณผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้นั้น โดยศาลจะนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาติดไว้ที่อวัยวะส่วนหนึ่งของผู้กระทำความผิด ส่วนมากจะติดไว้ที่ข้อมือ หรือข้อเท้า เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้กระทำความผิดอยู่ในบริเวณที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งศาลจะกำหนดช่วงเวลาให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ในบริเวณที่กำหนด อาจเป็นเวลา 2 ถึง 12 ชั่วโมงต่อวัน แล้วแต่ลักษณะความร้ายแรงของความผิดและลักษณะของตัวผู้กระทำความผิด และต้องมีการเข้าพบเพื่อพูดคุยกับเจ้าพนักงานคุมประพฤติ เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการคุมประพฤติ

³⁴ Anton M. van Kalmthout, Jack T.M. Derks. (n.d.). *Probation and Probation Services : A European Perspective. Netherlands: Wolf Legal.* p.169.

นอกจากศาลจะใช้มาตรการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แล้วนั้น ศาลอาจกำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดในชุมชนมาตรการอื่นควบคู่ไปด้วยก็ได้ เช่น ให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคม กระทำกิจกรรมที่ศาลกำหนด หรือห้ามกระทำการที่ศาลกำหนด เข้ารับการบำบัดทางจิต เข้ารับการฟื้นฟูสุขภาพ

3.3.4 กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ปัจจุบัน มีกฎหมายควบคุมยาเสพติดมากกว่า 25 ฉบับ ตามกฎหมายว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด เพื่อควบคุมการใช้ยาตามบัญชีรายชื่อ ซึ่งรวมทั้งยาที่มีคุณสมบัติเป็นยาโรค และยาที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นยาโรค ในข้อบังคับนี้ มีการจำแนกพฤติการณ์การนำเข้า ผลิต จัดส่ง ครอบครองไว้เพื่อการจัดส่ง และครอบครองยาควบคุมภายใต้บัญชีหมวด II โดยจะถูกบัญญัติจำแนกไว้เป็นบัญชี ก ข ค เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความอันตรายที่เกิดกับบุคคลหรือสังคมเมื่อใช้ผิดแต่ละประเภทมีโทษสูงสุดแตกต่างกัน³⁵

บัญชี ก เป็นยาอันตรายที่มีโทษหนัก ได้แก่ สารที่มีส่วนประกอบของเฮโรอีน มอร์ฟิน สารคล้ายมอร์ฟินช่วยระงับปวดได้ โคเคน ฟีน และสารก่อประสาทหลอน เช่น ยาเห็ดหลอน และแอลเอสดี นอกจากนี้ยังรวมถึงกัญชาซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลว และยาบัญชี ข ที่มาเพื่อฉีด

บัญชี ข ประกอบด้วย กัญชา ยางกัญชา สารฝิ่นที่มีฤทธิ์น้อย สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์กระตุ้นแรง codeine methylphenidate

บัญชี ค เป็นยาอันตรายน้อยที่สุด ได้แก่ tranquilizers สารสังเคราะห์ที่มีฤทธิ์กระตุ้นน้อยบางชนิด GHB ketamine diazepam

ในปี พ.ศ. 2544 มีการเสนอกฎหมายเปลี่ยนสถานภาพกัญชา จากประเภท ข ไปเป็นประเภท ค ซึ่งอ้างอิงผลสำรวจว่า ประชาชนร้อยละ 49 สนับสนุนการลดทอนความเป็นอาญาของกัญชา การปรับปรุงกฎหมายนี้ ทำให้คดีกัญชาลดลงไปหนึ่งในสาม ต่อมา ในปี พ.ศ. 2548 การเปลี่ยนสถานภาพกัญชาจำต้องได้รับการทบทวน เนื่องจากผลการศึกษาวิจัย และคำแนะนำจากคณะที่ปรึกษาด้านยาเสพติด มีการทบทวน โดยเฉพาะ ประเด็นที่ว่า กัญชาเป็นสาเหตุหนึ่งของอาการป่วยทางจิต ท้ายที่สุด ได้มีการเปลี่ยนสถานภาพกัญชากลับไปเป็นประเภท ข เช่นเดิม

³⁵ ฉัตรสุมน พุทธิภิกขุ. (2560). กฎหมายควบคุมยาเสพติดเปรียบเทียบ. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*, 3(2), หน้า 153-154.

ผลการวิจัยเกี่ยวกับกัญชาในช่วงปี พ.ศ. 2545³⁶ พบว่า สหราชอาณาจักร กัญชาถูกจัดเป็นยาเสพติด ผิดกฎหมายในสหราชอาณาจักร ผู้ใช้กัญชาส่วนมากเป็นเยาวชน โดยการเสพจะลดลงเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2541 ร้อยละ 64 ของคดียาเสพติดทั้งหมดเป็นคดีที่เกี่ยวกับกัญชา ซึ่งกัญชาสามารถช่วยบรรเทาอาการในคนไข้บางรายที่มีปัญหายากในการควบคุมรักษา รวมถึงโรคกล้ามเนื้อแข็งตัวชนิดต่างๆ และมีการเรียกร้องเพิ่มมากขึ้นให้รับรองการใช้ประโยชน์จากกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ โดยบทลงโทษในความผิดที่เกี่ยวกับกัญชานั้นแตกต่างกัน หากเทียบกับประเทศอื่นๆ ในยุโรปแล้ว สหราชอาณาจักรมีบทลงโทษที่รุนแรง แต่การครอบครองกัญชาเพื่อบริโภคส่วนตัวนั้น มักจะได้รับการตักเตือนจากเจ้าหน้าที่ มากกว่าการถูกจับกุมดำเนินคดี โดยฝ่ายที่ให้การสนับสนุนให้ลดบทลงโทษทางกฎหมายตามวิธีการของประเทศเนเธอร์แลนด์ ที่ให้บริโภคกัญชาได้พอประมาณ ในสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ในขณะที่กัญชาก็ยังเป็นยาเสพติดตามหลักกฎหมายอยู่ ฝ่ายที่สนับสนุนอ้างว่า วิธีนี้สามารถแยกกลุ่มผู้ใช้กัญชาออกจากผู้เสพยาเสพติดอื่นชนิดรุนแรงที่อาจมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ รวมทั้งลดสังคมอาชญากรรมได้ ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย อ้างว่า การเคลื่อนไหวดังกล่าวอาจสร้างความสับสนให้แก่สังคมได้ การใช้กัญชาอาจเพิ่มสูงขึ้น และอาชญากรรมอาจยังคงมีอยู่

3.4 กฎหมายประเทศโปรตุเกส

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ทำให้บุคคลหลายคนต้องตกเป็นผู้กระทำความผิด และถูกพิพากษาลงโทษจำคุก ซึ่งความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มีกฎหมายบัญญัติเอาผิดไว้อย่างกว้างขวาง มีความผิดหลายฐานด้วยกัน เริ่มตั้งแต่เสพ ครอบครอง จำหน่าย ไปจนถึงขึ้นผลิต ดังนั้น จึงส่งผลให้มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก และโทษในทางอาญาที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่โทษจำคุกเป็นหลัก จึงทำให้ผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำนั้น ส่วนมากจะเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นหลัก ดังนั้น จึงมีหลายประเทศที่พยายามตัดผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะที่ไม่มีความร้ายแรงออกจากเรือนจำ เพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดล้นเรือนจำ และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำด้วย ซึ่งประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ คือ ประเทศโปรตุเกส

³⁶ มานพ คณะโต. (2559). รายงานการวิจัยเอกสารนโยบายและการจัดการปัญหาภัยคุกคาม : กรณีศึกษาประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 34-35.

ประเทศโปรตุเกสได้เริ่มบังคับใช้กฎหมายที่มีผลให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการซื้อ การมีไว้ในความครอบครอง การเสพยาเสพติดของบุคคลในกรณีที่มีไว้เพื่อเสพนั้น ไม่เป็นความผิดทางอาญา ซึ่งหมายถึง การกระทำดังกล่าวไม่อยู่ในกรอบของกฎหมายอาญา และระบบยุติธรรมทางอาญาอย่างสิ้นเชิง แต่จะถือว่าเป็นความผิดทางปกครองแทน และการพิจารณาความผิดจะไม่ใช้กระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา แต่จะใช้โทษทางปกครอง หรือการบังคับให้เข้ารับการบำบัดการติดยาเสพติดเป็นมาตรการบังคับแทน โดยก่อนที่จะสามารถปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในโปรตุเกสได้นั้น คณะกรรมการควบคุมสารเสพติดนานาชาติ ซึ่งเป็นคณะกรรมการตามอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ได้ร้องขอเพื่อไม่ให้รัฐบาลโปรตุเกสประกาศให้การใช้ยาเสพติดเป็นเรื่องถูกกฎหมาย โดยแย้งว่านักท่องเที่ยวต่างชาติจะเดินทางมาโปรตุเกสเพื่อเสพยา อาจเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการทำให้ยาเสพติดถูกกฎหมายจะเป็นการส่งสัญญาณที่ผิดไปยังสังคม³⁷

ก่อนมีการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติดในโปรตุเกสนั้น หน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสถาบันการศึกษาของโปรตุเกสได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของยาเสพติดกับอาชญากรรมในโปรตุเกส ซึ่งพบว่า การใช้ยาเสพติดและการเกิดอาชญากรรมนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกันเสมอไป นอกจากนี้ การกำหนดโทษยาเสพติดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เนื่องจาก การลงโทษทางอาญาจะก่อให้เกิดการเรียนรู้วิธีการก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่นๆภายในเรือนจำจากอาชญากรด้วยกัน³⁸ จึงเลือกที่จะให้ความสำคัญกับแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดและการรักษาที่ถูกต้อง โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่เลือกใช้มาตรการทางปกครองแทน

3.4.1 ยาเสพติดไม่เป็นโทษทางอาญา

ประเทศโปรตุเกสมีแนวคิดการจัดการปัญหาผู้เสดติดยาเสพติดว่า บุคคลเหล่านั้นคือผู้ป่วย การติดยาเสพติดเป็นอาการป่วย ไม่ใช่อาชญากรรมทั้งการลงโทษผู้เสพยาเสพติดไม่ได้ทำให้

³⁷ เฮเลน เรดมอนด์. (2555). *การทำให้ยาเสพติดไม่ผิดกฎหมายเป็นนโยบายที่ประสบ ความสำเร็จในโปรตุเกส แต่ มาตรการรััดเข้มงวดอาจเป็นอุปสรรคต่อการรักษาผู้ติดยา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.qlf.or.th/Home/Details?contentId=255>. [2020, 8 July].

³⁸ สำนักพัฒนาการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด. (ม.ป.ป.). *รูปแบบการลดทอนอาชญากรรมในผู้ใช้ ยาเสพติดในประเทศโปรตุเกส*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://nctc.oncb.go.th/new/images/stories/article/year53/decree_ptg.pdf. [2020, 8 July].

การเสพยาเสพติดลดลง แต่กลับทำให้ผู้เสพยาเสพติดกลัวถูกจับดำเนินคดี จึงปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด

ในอดีตประเทศโปรตุเกสมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นอย่างมาก จากการปกครองประเทศที่อ่อนคลายและเปิดกว้าง รัฐบาลจึงเริ่มมีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง³⁹ ในปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลได้ตั้งคณะทำงานเฉพาะ เพื่อจัดการกับปัญหายาเสพติด ประกอบด้วยแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ และภาคประชาชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางการแก้ไข โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น นอกจากจะแก้ไขที่ตัวบทกฎหมายแล้ว ยังต้องศึกษามาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด มากกว่าการมุ่งที่จะปราบปรามยาเสพติดโดยวิธีการใช้ความรุนแรง ทั้งยังเสนอแนวทางการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด เพื่อให้ผู้ใช้ยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้อีกครั้ง

ต่อมา จึงมีประกาศยุทธศาสตร์โปรตุเกส ซึ่งเป็นนโยบายที่มาแทนยุทธศาสตร์กาต่อต้านการเสพยาเสพติด โดยยุทธศาสตร์ใหม่จะใช้หลักการด้านมนุษยนิยมและการปฏิบัติที่มีหลักความเชื่อว่า การติดยาเสพติดเป็นโรคนิดหนึ่ง ยุทธศาสตร์ใหม่จึงเน้นการป้องกันมิให้ประชาชนใช้ยาเสพติดและบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจให้กับผู้ติดยาเสพติด มากกว่าการบังคับใช้กฎหมายด้วยโทษทางอาญา อีกทั้งยังวางข้อกำหนดและแนวทางในการดำเนินการตามนโยบายที่สำคัญ 13 ข้อ⁴⁰ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของภาครัฐในการดูแลจัดการและวางมาตรการในการดำเนินงานด้านยาเสพติด ประกอบด้วย

- 1) ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากกว่าการลงโทษ โดยให้มีการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดในมิติต่างๆ ผ่านคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย
- 2) มีการจัดการกับผู้ติดยาเสพติดอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ติดยาเสพติดในด้านกฎหมาย ด้านร่างกายและจิตใจ และด้านสังคม รวมถึงจะมีการพิจารณาว่า ผู้ติดยาเสพติดจะต้องเข้าสู่กระบวนการป้องกัน การดูแลสุขภาวะ การบำบัดรักษา หรือการแทรกแซงทางสังคม
- 3) ยึดหลักว่าผู้ติดยาเสพติด คือ ผู้ป่วยที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษา

³⁹ Open Society Foundation. (2011). *Drug Policy in Portugal : The Benefits of Decriminalizing Drug Use*. (Online). Available: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/drug-policy-in-portugal-english-20120814.pdf>. [2020, 8 July].

⁴⁰ ปราโมทย์ พันธะฮาด. (2561). รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37(2). หน้า 4-5.

- 4) ไม่มีการบันทึกประวัติอาชญากรรมผู้ติดยาเสพติด เพื่อลดการตีตราทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดมีความกล้าที่จะเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
- 5) ยอมให้มีการใช้ยาได้ แต่ไม่สนับสนุนให้มีการเสพติด
- 6) ลดการกีดกันทางสังคม โดยส่งเสริมให้ผู้เสพยาเสพติดกลับคืนสู่สังคม และดูแลสุขภาพของผู้เสพยาเสพติด
- 7) ลดอุปสงค์และอุปทานของยาเสพติด

3.4.2 กระบวนการทางกฎหมาย

การลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติดของประเทศโปรตุเกส มีสาระสำคัญ 5 ประการ⁴¹ คือ

- 1) การป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด (Prevention) ดำเนินการโดยองค์การหลักที่เรียกว่า Institute on Drug Addiction หรือ IDT มีวัตถุประสงค์ในการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด เพื่อป้องกันมิให้มีผู้เสพยาเสพติดรายใหม่ เช่น การให้ความรู้ในสถาบันการศึกษา ประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์
- 2) การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อป้องปรามผู้เสพยาเสพติด (Dissuasion Commissions) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลผู้เสพยาเสพติดในปริมาณที่ไม่มากนัก มุ่งเน้นการบำบัดรักษา มากกว่าการลงโทษ
- 3) การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Harm Reduction) มีนโยบายให้นำเข็มฉีดยาเก่ามาแลกเข็มฉีดยาใหม่ได้ เพื่อลดอันตรายจากการติดเชื้อทางกระแสเลือด เช่น โรคเอดส์
- 4) การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด (Treatment) โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทั้งนี้ เพื่อสร้างโปรแกรมการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในแต่ละราย
- 5) การสนับสนุนและเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพและสังคม เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดกลับมาใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ (Return to Life in Health and Society)

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศโปรตุเกสนั้น คือนโยบาย Decriminalization โดยอาศัยมาตรการทางปกครองและสาธารณสุข รวมถึงกระบวนการวิธี

⁴¹ รุ่งศักดิ์ วงศ์กระสันต์. (2561). *มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด : แนวทางการจัดตั้งศาลเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย*. งานเอกสารวิชาการ "หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร" รุ่นที่ 60 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. หน้า 18.

พิจารณาความอาญาที่เปลี่ยนเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความทางปกครองแทน เช่น การดักเตือน การห้ามเข้าออกสถานที่ การห้ามพบบุคคลนอกสถานที่ การรายงานตัวแก่เจ้าหน้าที่เป็นระยะ หรือการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ แต่โทษทางอาญานั้นก็ยังคงใช้บังคับกับผู้ที่ครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่สูงกว่าปริมาณที่มีในครอบครองเพื่อเสพใน 10 วัน

กระบวนการทางกฎหมายสำหรับการจัดการแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น เริ่มจากการจับและการคัดกรองผู้ติดยาเสพติด โดยคณะกรรมการการยับยั้งการใช้น้ำยาเสพติดซึ่งประกอบไปด้วยสหวิชาชีพต่างๆ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยความร่วมมือพิจารณาจำนวนยาเสพติดที่ครอบครอง โดยมีการกำหนดปริมาณยาที่ครอบครองเพื่อการเสพได้ไม่เกิน 10 วัน โดยมีโทษปรับสำหรับผู้ถือครอบครองยาเสพติดให้โทษประเภท เฮโรอีน เมอร์ฟิน แมทแอมเฟตามีน เมทาโดน ฟีน มีโทษปรับสูงสุดถึง 325 เหรียญ ในขณะที่การครอบครองกัญชามีโทษปรับสูงสุด 150 เหรียญ และไม่มีบทบัญญัติสันนิษฐานเด็ดขาดในการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด และใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การควบคุมและติดตามพฤติกรรม การเข้ารับการรายงานตัวแก่เจ้าหน้าที่ การห้ามออกนอกสถานที่ในเวลาที่กำหนด⁴² เป็นต้น

ประเทศโปรตุเกสได้พยายามที่จะแยกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ไม่มีลักษณะรุนแรง ออกจากระบบเรือนจำ โดยพิจารณาจากปริมาณที่ครอบครองเป็นหลัก และใช้มาตรการลงโทษทางปกครองแทนการลงโทษทางอาญา

3.4.3 มาตรการการลงโทษทางกฎหมาย

คณะกรรมการจะกำหนดให้พักการลงโทษผู้กระทำความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดในสถานสาธารณสุขของรัฐหรือเอกชน โดยการพักการลงโทษผู้กระทำความผิดจะกำหนดไว้ไม่เกินสามปี หากผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือกับการบำบัด คณะกรรมการมีสิทธิถอนการพักการลงโทษนั้นได้

โทษสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งมิได้เป็นผู้ติดยาเสพติด คือ โทษปรับหรือโทษอื่นที่มีโทษปรับ ส่วนโทษสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ติดยาเสพติด คือ โทษอื่นที่มีโทษปรับ ทั้งนี้ ในการพิจารณาลงโทษ คณะกรรมการจะพิจารณาว่าโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเป็นมาตรการที่ป้องกัน ไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปเสพยาเสพติดอีก ซึ่งโทษอื่นที่มีโทษปรับได้แก่ การพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ห้ามเข้าสถานที่ที่กำหนด ห้ามคบหาหรือให้ที่พักกับบุคคลที่กำหนด ห้ามเดินทางไปยังประเทศ ให้ไปรายงานตัวตามสถานที่และเวลาที่กำหนด การ

⁴² ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. (2561). รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แผนนโยบายที่ควรจะเป็น. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37(2). หน้า 5-6.

ตัดสิทธิตามกฎหมายต่างๆ ยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ถอนสิทธิการได้รับเงินช่วยเหลือและสิทธิประโยชน์จากรัฐ

3.4.4 การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด

ประเทศโปรตุเกสมุ่งเน้นการนำมาตรการให้บริการสุขภาพ มาใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยต้องเป็นผู้กระทำความผิดไม่รุนแรง ทั้งมีมาตรการดูแลทางสาธารณสุขของผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้⁴³

1) ผู้ใช้ยาเสพติดที่มีความพยายามรับการช่วยเหลือจากรัฐ หรือเอกชน จะได้รับการดูแลรักษา และดูแลความปลอดภัย อีกทั้งยังไม่เปิดเผยชื่อบุคคลดังกล่าว

2) หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ไร้ความสามารถ สามารถตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำการแทนตามกฎหมายได้

3) ได้รับการดูแลโดยแพทย์ เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ ซึ่งจะมีการรักษาความลับ และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อตำรวจหรือศาลในกระบวนการรักษา

สำหรับผู้ที่ใช้สารเสพติดเป็นอาจินั้น ประเทศโปรตุเกสมีมาตรการดังนี้⁴⁴

(1) บุคคลผู้ใช้สารเสพติดเป็นอาจินั้น อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพต่อผู้ใช้เอง หรือเป็นอันตรายต่อสังคม พนักงานอัยการอาจมีคำสั่งให้แพทย์เข้าตรวจสอบได้

(2) การตรวจสอบโดยแพทย์นั้น อาจเริ่มโดยคำสั่งของพนักงานอัยการก็ได้ หรือมาจากผู้กระทำการแทนตามกฎหมาย หรือมาจากคู่สมรสของบุคคลนั้นๆ ในกรณี que เห็นว่าอาจเป็นอันตรายจากการใช้ยาเสพติด

(3) การตรวจสอบนั้นๆ จะต้องได้รับการรับรองจากแพทย์วิชาชีพเฉพาะทาง

(4) ผู้ใช้สารเสพติดอาจถูกตรวจปัสสาวะ หรือ เลือด

(5) พนักงานอัยการอาจเสนอการรักษาแบบสมัครใจ และเมื่อบุคคลนั้นยอมรับแล้ว จะต้องดำเนินการรักษาภายใต้การดูแลของการบริการสุขภาพของรัฐหรือเอกชน

⁴³ วิเศษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2560). *ปัญหากฎหมายทางการแพทย์และสาธารณสุขของสารแอมเฟตามีนและอนุพันธ์*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 131.

⁴⁴ วิเศษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2560). *ปัญหากฎหมายทางการแพทย์และสาธารณสุขของสารแอมเฟตามีนและอนุพันธ์*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 132.

จากการศึกษากฎหมายของประเทศต่างๆ เกี่ยวกับโทษของความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกี่ยวกับคดียาเสพติดนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยนั้น มีลักษณะที่เหมือน และแตกต่างกันในบางประการ ดังนี้

มาตรการ	ประเทศไทย	ป ร ะ เ ท ศ สหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ป ร ะ เ ท ศ โปรตุเกส
แยกประเภทความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดออกจากเรื่องจำ	ไม่มี	มี	ไม่พบข้อมูล	มี
คุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้ารับการบำบัด	1. ผู้เสพยาเสพติดนั้น ต้องไม่เป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ระหว่างดำเนินคดีอาญาในความผิดที่มีโทษจำคุก 2. ผู้ที่รอกการลงโทษ หรือรับโทษจำคุกเสร็จสิ้นแล้ว	ผู้ติดยาเสพติดรวมถึงผู้ที่มิได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดอาญา หรือ ผู้ ที่ ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่ถูกพิพากษาว่ากระทำ ความผิดอาญา หรือผู้ที่รอกการลงโทษ	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
นำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้บังคับ และมีการนำมาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมที่จะ	มี แต่ยังไม่สมบูรณ์	มี	มี	มี

นำมาใช้กับผู้เสพยาเสพติด				
--------------------------	--	--	--	--

จากตารางการเปรียบเทียบ ในสภาพปัญหาที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นมานั้น แสดงให้เห็นว่า ในต่างประเทศนั้น มีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการของกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งทั้งกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศนั้น ต่างมีแนวคิดที่ผู้เสพยาเสพติดนั้น เป็นผู้ป่วย มิใช่อาชญากรที่ควรได้รับโทษโดยการจำคุก จึงสมควรใช้มาตรการที่มีลักษณะเป็นการรักษาผู้ติดยาเสพติด ให้เลิกมีความต้องการใช้ยาเสพติด โดยใช้กระบวนการทางการแพทย์ในการรักษา แต่ในประเทศไทยนั้น แม้มีการพัฒนากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด แต่กระบวนการของกฎหมายไทยนั้น ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรพัฒนา แก้ไขกฎหมาย ให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วย มิใช่อาชญากร